

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Гайдара

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Розвиток вищої освіти у західному регіоні України»

Освітня програма Освітні, педагогічні науки
Рівень освіти – другий (магістерський)
Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
Галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка

Педагогічний факультет

Івано-Франківськ – 2020 рік

Робоча програма з навчального курсу «Розвиток вищої освіти у західному регіоні України» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки. 2020. 15с.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика

Протокол №1 від «28» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика

Т.К. Завгородня

«28» серпня 2020 р.

Схвалено науково-методичною радою педагогічного факультету.

Протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.

Голова

Р. Я. Романишин

« Нагачевська З. І., 2020 рік
«ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет
імені Василя Стефаника,
2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань (напрям підготовки), спеціальність, рівень освітній	Характеристика навчальної дисципліни
		денна ф. навч.
		заочна ф. навч.
Кількість кредитів - 3 Змістових модулів – 3	01 Освіта/Педагогіка 011 Освітні, педагогічні науки	За вибором
		Рік підготовки
		1-й 1-й
		Семестр
		1-й 1-й
		Лекції
Загальна кількість годин – 90		14 год 4 год
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Другий (магістерський)	Практичні, семінарські
		16 год 6 год
		Самостійна робота
		60 год 80 год
		Вид контролю; залік

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 33,7 % до 66,3 %;
для заочної форми навчання – 11% до 89 %.

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета: забезпечити засвоєння студентам другого (магістерського) рівня вищої освіти знань про особливості й тенденції розвитку вищої освіти у західному регіоні України у різних умовах і на різних етапах функціонування західноукраїнського суспільства; сформувати уміння й навички творчої реалізації позитивних надбань теорії та практики національної вищої школи задля ефективної самостійної педагогічної та науково-педагогічної діяльності.

Завдання:

сформувати у студентів магістратури цілісну систему знань про історико-педагогічні процеси, явища і факти, дотичні до розвитку вищої освіти в західному регіоні України;

з'ясувати витоки становлення, особливості й етапи еволюції західноукраїнської вищої школи в нерозривній єдності із загальнонаціональними тенденціями розвитку вищої освіти, обґрунтувати їхню детермінованість соціально-економічними, політичними та культурними факторами;

допомогти студентам опанувати головні положення науково-педагогічних надбань визначних організаторів і репрезентантів високошкільних студій Західної України XIX – початку ХХІ ст.;

сприяти активізації пошукової роботи студентів, розвитку їхнього науково-творчого потенціалу та формуванню компетентностей, необхідних у майбутній фаховій діяльності.

У результаті вивчення курсу студенти повинні знати:

причини й особливості становлення, специфіку й етапи розвитку вищої освіти на західноукраїнських землях в умовах чужих політичних режимів;

реалії вищої освіти західного регіону України у контексті світових і загальнонаціональних освітніх процесів кінця XIX – початку ХХІ ст.;

історико-педагогічний дискурс змісту, методів і форм освітнього процесу у ЗВО Західної України у XIX – на початку ХХІ ст.;

внесок викладачів і студентів західноукраїнських високих шкіл у розвиток національної вищої освіти і педагогіки вищої школи.

уміти:

конкретно-історично підходити до аналізу педагогічних явищ і фактів у сфері вищої освіти, критично їх переосмислювати;

виокремлювати проблеми у розвитку високого шкільництва Західної України суголосі з сучасними процесами у вищій освіті нашої держави і зарубіжжя, та визначати шляхи і способи їх розв'язання;

самостійно оволодівати історико-педагогічними знаннями у галузі вищої освіти західного регіону України на основі аналізу базової та додаткової літератури й електронних ресурсів;

визначати положення теорії та практики навчання й виховання молоді в закладах вищої освіти західноукраїнського регіону, які сприяють розвитку педагогічного мислення, формуванню загальних і професійних компетентностей майбутніх фахівців вищої освіти України.

Компетентності

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні завдання та проблеми в галузі освітніх, педагогічних наук, професійній діяльності у процесі навчання на основі поєднання спеціально предметних знань і вмінь з набутим досвідом дослідницької/інноваційної діяльності в системі вищої освіти, що передбачає застосування відповідних освітніх, педагогічних інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 1.** Здатність до здобуття і застосування знань у практичних ситуаціях.
- ЗК 3.** Здатність вчитися і бути сучасно навченим.
- ЗК 4.** Здатність до пошуку, обробки й аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 6.** Здатність до критичного осмислення проблем у навченні та/або у професійній діяльності.
- ЗК 12.** Здатність до самоосвіти і саморозвитку.

Спеціальні (фахові) компетентності СК)

- СК 1.** Здатність виявляти потенційні зв'язки освітньої теорії, освітньої політики та практики, розуміння цілей і особливостей освітніх систем.
- СК 6.** Здатність до консультування з питань освітньої теорії та практики.
- СК 8.** Здатність до забезпечення позитивної динаміки навчальних досягнень суб'єктів освітньої діяльності.
- СК 11.** Здатність визначати стан і потенціал системи освіти ЗВО, оцінювати його у сфері вищої освіти з використанням сучасних методів науки інформаційних та інноваційних технологій.
- СК 12.** Здатність здійснювати ефективну організацію освітнього процесу у ЗВО на основі знань, теорій та практики організації освітніх систем, основних вимог до професійної діяльності педагога-викладача.

Програмні результати навчання

- ПРН 1.** Здійснювати пошук, опрацювання й аналіз професійно-важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.
- ПРН 2.** Уміти організовувати та проводити науково-педагогічне дослідження у галузі освітніх, педагогічних наук.
- ПРН 3.** Узагальнювати емпіричні дані та формулювати висновки.
- ПРН 4.** Розробляти програми педагогічних інтервенцій.
- ПРН 5.** Знати традиційні та інноваційні технології організації та провадження освітньої діяльності у закладі вищої освіти.

3. Програма навчальної дисципліні

Змістовий модуль /

Витоки і розвиток високих шкіл у західному регіоні України в XVI - першій третині ХХ ст.

Тема 1. Передумови та чинники формування закладів освіти підвищеної типу на західноукраїнських землях (2 год)

Стан освіти в регіоні в умовах I Речі Посполитої. Типологія закладів освіти, зміст, методи і форми навчально-виховної діяльності.

Виникнення шкіл підвищеної типу як відгомін загальноєвропейських освітніх трансформацій XVI – XVIII ст. Єзуїтські колегії й академії в системі західноукраїнського високого шкільництва. Львівська єзуїтська колегія – предтеча Львівського університету.

Братські школи як чинники підвищення освітнього рівня і національно-культурного розвитку українського етносу. Львівська братська школа та її вплив на формування аналогічних закладів освіти на Правобережній Україні.

Місце і роль Острозької школи-академії у культуро-освітніх процесах західноукраїнських теренів.

Організація та зміст освітнього процесу в закладах освіти чернечого згromадження отців Василіян.

Тема 2. Розвиток вищої освіти в Галичині, на Буковині та в Закарпатті у межах Австрійської (Австро-Угорської) імперії (2 год)

Сутність австрійської освітньої політики кінця XVIII – початку XIX ст. та її вплив на розвиток початкового і середнього шкільництва на західноукраїнських землях. Вища освіта в австрійських освітніх реформах 1770-х – першої половини 1800-х рр.

Виникнення і функціонування закладів богословської освіти підвищеної типу: від віденського «Барбареуму» до греко-католицької генеральної семінарії у Львові. Дяко-вчительський інститут у Перемишлі (І. Княгницький, М. Левицький).

«Йосифінський» університет у Львові як перший в Україні класичний університет: особливості й етапи розвитку, еволюція змісту, методів, форм освітньої діяльності (1784 – 1918 рр.). «*Studium ruthenium*» при Львівському університеті (мета, завдання, викладачі та вихованці).

Західноукраїнська освічена громадськість і студентство у боротьбі за окремий український університет (1800-і – 1900-і рр.): сутність ідеї, способи та висліди її реалізації, визначні репрезентанти.

Заснування, діяльність, викладачі, випускники та студенти Чернівецького університету кінця XIX – початку ХХ ст.

Тема 3. Тенденції розвитку вищої освіти у західному регіоні України у міжвоєнний період (2 год)

Освітня політика польського, румунського та чехо-словацького урядів і її вплив на розвиток вищої освіти у Галичині, на Буковині та в Закарпатті у 1920-х – 1930-х рр.

Львівський університет в умовах II Речі Посполитої.

Організація, структура та зміст освітньої діяльності українського діаспорного університету у Львові.

Львівська теологічна академія як єдиний український заклад вищої освіти у межах Польщі.

Особливості функціонування Чернівецького університету в межах румунської держави.

Високошкільні студії молоді Закарпаття в умовах чехо-словацької державності.

Змістовий модуль 2

Вища освіта західних областей України як складник радянської освітньої системи

Тема 4. Особливості, зміст і методи «радянізації» західноукраїнської освіти наприкінці 1939-го – у 1950-х рр. (2 год)

Мета завдання, зміст освітньої політики радянської влади на приєднаних західноукраїнських землях та її вплив на розвиток шкільництва й вищої освіти в Західній Україні наприкінці 1939-го – на початку 1941 рр. Виникнення та довоснне функціонування учительського інституту в м. Станіславові.

Вища освіта західного регіону України в роки німецько-фашистської окупації.

Нові партійно-державні цільові освітні установки і методи їх упровадження в західних областях України у післявоєнне десятиріччя. Проблема забезпечення освіти регіону педагогічними і науково-педагогічними працівниками та шляхи і результати її вирішення.

Теоретико-методичні основи навчання й виховання студентів у закладах вищої освіти Західної України в 1940-х – 1950-х рр.

Викладачі та студенти ЗВО регіону середини ХХ ст. у боротьбі за національні державницько-політичні та культурно-освітні наративи.

Тема 5. Розвиток теорії та практики вищої освіти у західних областях України в другій половині ХХ ст. (2 год)

Теоретико-методологічні основи функціонування вищої освіти в західному регіоні України наприкінці 1950-х – у першій половині 1980-х рр. Утвердження «загальносоюзної» системи вищої освіти і посилення її русифікації як провідні тенденції у розвитку вищої освіти і їх відображення в змісті діяльності західноукраїнської вищої школи.

Спроби приведення змісту вищої освіти у відповідність із вимогами розвитку науки, техніки й культури та їх імплементація на західноукраїнських теренах.

Реформування організаційних форм і змісту підготовки педагогічних і науково-педагогічних працівників відповідно до освітніх документів початку 1970-х – середини 1980-х рр. («Про завершення переходу до загальної середньої освіти молоді та дальший розвиток загальноосвітньої школи», 1972 р.; «Про заходи по дальному поліпшенню умов роботи сільської загальноосвітньої школи», 1973 р.; «Основні напрями реформування загальноосвітньої та професійної школи», 1984 р. та ін.).

Розвиток вищої школи в західному регіоні України в умовах демократизації суспільно-політичного життя другої половини 1980-х рр.
Івано-Франківський державний педагогічний інститут у 1950-х – 1980-х рр.: тенденції розвитку, здобутки, проблеми.

Змістовий модуль 3

Концептуальні засади реформування вищої освіти в західному регіоні України у контексті національних освітніх процесів кінця ХХ – перших десятиліть ХХІ ст.

Тема 6. Система вищої освіти західних областей України періоду її становлення як незалежної держави (2 год).

Місце і роль закладів вищої освіти у відродженні національної системи освіти.

Пріоритетні напрями і шляхи реформування вищої освіти у державних освітніх документах 1990-х – початку 2000-х рр. та їх відображення в структурі та змісті діяльності західноукраїнської вищої школи.

Трансформація вищої освіти західних областей України у контексті Болонського процесу та соціально-економічних і культурно-освітніх викликів початку ХХІ ст.

Історико-педагогічні студії західноукраїнських науковців кінця ХХ-го – початку ХХІ-го ст. як чинник утвердження національних наративів у сфері вищої освіти.

Внесок учених Прикарпаття у пошуки змісту, форм і методів нової парадигми вищої освіти України на межі ХХ – ХХІ ст. (В. Кононенко, Р. Скульський, М. Стельмахович, Б. Ступарик та ін.).

Тема 7. Сучасна парадигма національної вищої школи та її реалізація закладами вищої освіти західного регіону України (2 год).

Організаційно-теоретичні засади функціонування національної системи вищої освіти у законодавчо-нормативних освітніх документах 2010-х рр. (закони України «Про вищу освіту», 2014 р., «Про освіту», 2017 р., Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки та ін.) і їхній вплив на утвердження нових підходів до організації та змісту освітнього процесу в ЗВО західних областей України.

Провідні тенденції у розвитку вищої освіти західного регіону України як відображення загальнодержавних і світових високошкільних пріоритетів перших десятиліть ХХІ-го ст.

Зміст, методи і форми міжнародного співробітництва закладів вищої освіти регіону.

Нові підходи до наукової та науково-педагогічної підготовки фахівців для вищої освіти у західноукраїнських ЗВО та способи їх реалізації.

Основні напрями і зміст наукових досліджень учених-педагогів університетів західних областей України у 2000 – на початку 2020-х рр.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						усього			заочна форма			
	усього		у тому числі				л.	п.	лаб.	інд.	с.р	у тому числі	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Змістовий модуль 1

Витоки і розвиток високих шкіл у західному регіоні України у XVI – першій третині ХХ ст.

Тема 1. Передумови та чинники формування закладів освіти підвищеного типу на західноукраїнських землях	8	2							6	10			10
Тема 2. Розвиток вищої освіти в Галичині, на Буковині та в Закарпатті у межах Австрійської (Австро-Угорської) імперії	14	2	4						8	10			10
Тема 3. Тенденції розвитку вищої освіти у західному регіоні України у міжвоєнний період.	12	2	2						8	10			
Разом за зм. мод. 1	34	6	6						22	30			

Змістовий модуль 2

Вища освіта західних областей України як складник радянської освітньої системи

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 4. Особливості, зміст і методи «радянізації» західноукраїнської освіти наприкінці 1939-го – у 1950-х рр.	14	2	2			10	16	2	2			12
Тема 5. Розвиток теорії та практики вищої освіти у західних областях України в другій половині ХХ ст.	16	2	4			10	15		2			13
Разом за зм. мод. 2	30	4	6			20	31	2	4			25

Змістовий модуль 3

Концептуальні засади реформування вищої освіти в західному регіоні України у
контексті національних освітніх процесів кінця ХХ-го – перших десятиліть ХХІ-го ст.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 6. Система вищої освіти західних областей України періоду її становлення як незалежної держави.	12	2	2			8	14	2				12
Тема 7. Сучасна парадигма національної вищої школи та її реалізація закладами вищої освіти західного регіону України.	14	2	2			10	15		2			1
Разом за зм. мод. 3	26	4	4			18	29	2	2			
Усього	90	14	16			60	90	4	6			

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денна ф.н./заочна ф. н.
1	Розвиток вищої освіти на західноукраїнських землях в умовах австрійської (австро-угорської) державності)	4/1
2	Внесок викладачів і випускників ЗВО Західної України кінця XIX – першої третини ХХ ст. у розвиток різних галузей знань, національної освіти і педагогічної думки.	2/1
3	Західноукраїнські студентські організації як чинники професійної підготовки та національного «освідомлення» академічної молоді.	2
4	Особливості й тенденції розвитку вищої освіти у західних областях України у 1940-х – 1980-х рр.	4/2
5	Становлення, розвиток і сучасний стан вищої освіти на Прикарпатті.	2/1
6	Сучасна вища педагогічна освіта західного регіону України у постатях її організаторів і репрезентантів.	2/1

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість год
1	Тема 1. Зміст, методи і форми освітньої діяльності перших шкіл підвищеного типу в Галичині у документах і матеріалах доби та в наукових студіях українських дослідників ХХ-го – початку ХХІ-го ст.	8/10
2	Тема 2. Формування в західному регіоні України мережі закладів вищої освіти неуніверситетського типу (XIX – перша половина ХХ ст.).	8/10
3	Тема 3. Викладачі та випускники вищих шкіл Західної України – організатори рідномовних високих ступінів освіти в	8/10

	українському зарубіжжі.	
4	Тема 4. Виникнення, особливості організаційно-педагогічних зasad навчання та виховання молоді у Станиславівському вчительському інституті в 1940-х – 1950-х рр.	8/10
5	Тема 5. Викладачі та студенти ЗВО західних областей України у русі «шестидесятників»: персоналії та ідеї.	8/10
6	Тема 6. Освітня діяльність і творча спадщина визначних науковців-педагогів Львівського, Чернівецького, університетів у 1990-х – на початку 2000-х рр.	10/15
7	Тема 7. Організація та зміст магістерської підготовки фахівців педагогічного профілю у ЗВО західних областей України.	10/15

9. Індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання з навчальної дисципліни «Розвиток вищої освіти у західному регіоні України» оформляється у вигляді наукового повідомлення. Тематика наукових повідомлень і вимоги щодо їх оформлення та написання щорічно оновлюються. За вибором студентів пропонуються індивідуально-творчі завдання.

10. Методи навчання

Лекції; укладання таблиць, графічних схем; робота у мережі Інтернет; аnotування; рецензування; конспектування; укладання поширених планів базової та допоміжної літератури; презентація визначних персоналій зарубіжної та української педагогіки вищої школи та найважливіших ідей їх творчої спадщини.

11. Методи контролю

Усний контроль знань; поточне та підсумкове тестування; оцінка підготовлених студентами наукових повідомлень та індивідуально-творчих завдань.

Критерії оцінювання з курсу «Розвиток вищої освіти у західному регіоні України»

Приклад для заліку

Поточний контроль та самостійна робота							Підсумковий тест (залик)	Сума
Змістовий модуль 1 – 20 балів			Змістовий модуль 2 – 15 балів			Змістовий модуль 3 – 15 балів		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7		
6	7	7	6	7	7	10	50	100

Накопичування балів під час вивчення дисципліни Види навчальної роботи		Максимальна кількість балів
Семінарські заняття		20
Самостійна робота		10
Тести поточного контролю знань		10
Індивідуальні (творчі) завдання		10
Підсумкова письмова робота (комп'ютерні тести)		50
Максимальна кількість балів		100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D		
50 – 59	E	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

Тексти лекцій; плани- семінарських занять, зразки завдань для поточного тестування; перелік тем і видів самостійних та індивідуально-творчих завдань і методичні рекомендації до їх виконання; список базової та допоміжної літератури.

13. Рекомендована література

Базова

- закону освіти. Закон України від 1.07.2014 № 1556 – VII/Відомості Верховної Ради. 2014. № 37 - 38.
2. Про освіту. Закон України від 5.09.2017р. / Відомості Верховної Ради. 2017. № 38-39.
  3. Концепція розвитку педагогічної освіти: *Наказ МОН України* від 16-го липня 2018-го року №776.
  4. Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді. Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді...: *Наказ МОН України* від 16.06.2015 р. № 641.
  5. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: *підручник*. Київ: Либідь, 1998. 557 с.
  6. Вища педагогічна освіта України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Івано-Франківська область/ред. рада вид.: В. Г. Кремень (гол.). Київ: Знання України, 2010. 335 с.
  7. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: *підручник за мод. рейт. системою навчання* [рек. МОН]. Київ: ІЧНЛ, 2018. 384 с.
  8. Кравець В.П. Історія української школи і педагогіки: *навч. посіб.* Київ, 1994. 360 с.
  9. Курляк І. Є. Українська гімназійна освіта у Галичині (1864 – 1918 рр.). Львів, 1997. 222 с.
  10. Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т. Історія української школи і педагогіки: *навч. посіб.* Київ: Знання, 2003. 450 с.
  11. Нагачевська З. І., Джус О. В. Історія вищої освіти: *навч. метод. видання*. Івано-Франківськ. НАІР, 2017, 52 с.
  12. Нагачевська З. І. Педагогічна думка і просвітництво в жіночому русі Західної України (друга половина XIX ст. – 1939р.): *монографія*. Івано-Франківськ: Видавець Третяк І. Я., 2007. 764 с.

Допоміжна

13. Андрушенко В., Гляревська І. Проблема входження української університетської освіти в європейський освітній простір. *Рідна школа*. 2012. № 12. С. 3 – 8.
14. Антологія педагогічної думки Східної Галичини та українського зарубіжжя ХХ-го ст.: навч. посіб./за ред. т. к. Завгородньої. Івано-Франківськ: Плай, 2008, 480 с.
15. Вищі навчальні заклади Івано-Франківської обл.: *статист. збірник* / за ред. Костюк О. В. Івано-Франківськ: Головне упр. статистики в Івано-Франківській обл., 2013. 71 с.
16. Джус О. Професійне становлення і виховання молоді у програмах українських студентських організацій держав Заходу (1900-ті – 1930-ті рр.). *Збірник наукових праць Херсонського державного університету*: Педагогічні науки . Херсон, 2019. Вип. LXXXVI. С. 22-28.
17. Гомоннай В. В. Антологія педагогічної думки Закарпаття (XIX – XX ст.). Ужгород: Закарпаття, 1992. 290 с.
18. Качмар В. За український університет у Львові. Ідея національної вищої школи у суспільно-політичному житті галицьких українців (кінець XIX – поч. ХХІ ст.). Львів: ЛДУ, 1999. 117 с.
19. Козак Н.Л., Шоробура. І.М. Університетська освіта: *навч. посіб.* Львів: Новий світ – 2000, 2011. 180 с.

- 20.Нагачевська З. І., Джус О. В. Історія вищої освіти: навчально-методичний комплекс для студентів другого (магістерського) рівня. Івано-Франківськ: НАІР, 2017. 52 с.
- 21.Прикарпатський університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ: Плай, 2002. 226 с.
- 22.Пенішкевич О. І. Розвиток українського шкільництва на Буковині (XVIII – початок ХХ ст.). Чернівці: Рута, 2002. 520 с.
- 23.Радул О. Історія педагогіки України X-го – XVII-го століть: персоналії. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2005. 238 с.
- 24.Сафонова Н. М., Циганок В. Є. Етапи та провідні напрями реформування вищої школи в Україні (90-ті рр. ХХ-го – початок ХХІ-го ст.). *Історичні записки*: зб. наук. праць. Київ. 2012. Вип. 12. С. 271-278.
- 25.Сірополко С. Історія освіти в Україні. Львів: Афіша, 2001. 664 с.
- 26.Стельмахович М. Виbrane педагогічні твори у двох томах. Том №1. Коломия: Вік, 2011. 520 с.
27. Ступарик Б.М. Національна школа: витоки, становлення. Київ: ІЗМН, 1998. 336 с.
- 28.Ступарик Б.М. Шкільництво Галичини (1772-1939). Івано-Франківськ, 1994. 240с.
- 29.Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн./за ред. О. В. Сухомлинської. Київ. Либідь, 2005.
- 30.Цольнер Е. Історія Австрії/пер. з нім. Р. Дубасевич та ін. Львів: Літопись, 2001. 712 с.

Інформаційні ресурси

Інтернет, електронні книги й підручники, фонди бібліотеки ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»та його педагогічного факультету.